

ut commodum, & damnum sit ipsius partiarij recipientis, in cujus oppidi, seu vicinatis pabulis pecora sunt alenda, ita tamen; quod cum medietate foetuum debeat correspondere domino capitalis pecorum. Et hoc casu, nihil pro herbaggio praestandum erit ab eo, qui pecora concessit: si quidem partiarus, vel socius, qui ea accipit, eorum dominus est; cum obligatione tantum medietatis foetuum. Quare omnia jure; quae habitatoribus, & vicinis, ad sua pecora alenda, in pascuis sui oppidi jus tribuunt, in eo militant, & sic in nihilo reputari debet iste partiarus exterius, vel alienigena.

18 Tertius & ultimus casus erit, quando non constat, & apparet sub qua verborum conceptione, & qualitate fuit animalium, sive pecorum socida contracta; & in dubio dominus eorum non censetur à se abdicare voluisse proprietatem, sed eam retinere, & insuper medietatem foetuum sibi tradendam; ut advertunt Doctores, in principio hujus capituli relati, qui de contractu socidæ egerunt: & in hoc casu, idem erit observandum, quod in primo: ut latius videre licet apud praefatos Doctores locis citatis.

CAPUT XXVII.

An oppidum confine pasturagio abundans, vicino oppido egenti communitate pasturagium compellatur?

SUMMARIUM.

- 1 Venditionis contractus à mera voluntate procedit; & sic invitatus nemo regulariter vendere compellitur.
- 2 De re sua unusquisque liberè disponere potest.
- 3 Venditionis contractus, quandoque necessarius est, veluti quando publica utilitas inest.
- 4 Publica utilitas privata debet anteferri.
- 5 Necessitatis tempore poterunt vicini compelli, ut frumentum, quod illis superest, justo vendant pretio. Quod procedit etiam in Ecclesiasticis personis, n. 6.
- 7 Pro constructione Ecclesiae, vel Monaste-

rij, potest quis compelli, domum suam vendere; ubi de l. si quis sepulchrum 12. ff. de relig. & sumpt. fun. l. item si verberatum, §. 1. ff. de rei vindicatione, l. si locus, §. cum via, ff. quemadmodum servitutes amittantur.

- 8 Consuetudine introduci potest vi oppidum convicinum possit compelli, ut recipiat in suis pascuis pecora alterius oppidi certo pretio; ubi de l. venditor, §. si constat, ff. communia praediorum, & l. pendentes, §. si quid cloacarum, ff. de usufructu.
- 9 Intelligitur supradicta sententia, & propositio, ut procedat, quando pascuum superest: ubi adducitur in simili text. in c. suggestum, de decimis, & in capite quid per novale, de verborum significatione, & in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahenda emptione, & in l. Praeses, & in l. non modus, C. de servitutibus.
- 10 Proponitur utrum absque consuetudine, oppidum habens diffusum, & superabundans pascuum, quam necessitas ferat, compellatur, quod sibi superest, alteri convicino oppido certo pretio vendere.
- 11 Quod alteri prodest, & mihi non nocet, facere teneor; ubi de l. 2. §. item Varus, ff. de aqua plu. arcend.

Elegans profectò maximique ponderis in praxi quaestio ista est, & summè notanda: tum quia passim incidit; tum etiam, quia oppidis pasturagio egentibus solatium, modumque suis pecoribus alendis praebet. Et sanè licet contractus venditionis à mera voluntate procedat, ita ut notissimum sit juris axioma, neminem invitum ad vendendum posse compelli, l. invitum, c. de contrahen. empt. l. nec emere, C. de jure debet. l. in vendentis, C. de heredii. vel actione vend. l. possessores, c. de fundis patrimonial. libr. 10. l. 3. tit. 5. part. 3. Quia unusquisque de re sua pro libito disponere potest, ut ex regula l. in re mandata, Codice mandati, & ex vera definitione dominij, docuit Bart. in l. si quis vi, §. differentia, num. 4. ff. de acquirenda possessione, Anton. Gomez in l. 45. Tauri, n. 2. & 5. Pinellus in l. 1. c. de bonis mater 2. part. ex num. 1. Menchaca controvers. illuf.

illuf. cap. 17. ex num. 4. Tiraquel. de utroque retract. in praefatione, num. 15. & de retract. linag. §. glo. 3. Covar. lib. 3. variar. cap. 14. Anton. Gom. 2. to. var. cap. 2. nu. 51. Quandoque tamen venditionis contractus necessarius est, adeo ut distrahendi legem subterfugere nemo possit; ut in casu publicae utilitatis, providet tex. in l. 2. ff. de nundinis, & in l. si pendentes 34. §. si quid cloacarum, ff. de usufructu, & conducit ratio tex. in l. unica, ff. si. C. de cadu. tol. ibi: Sed quod communiter nobis prodest, hoc private nostrae rei praefendum esse censemus, l. utilitas, C. de primipil. lib. 12. unde Cicero lib. 3. de legibus, inquit: Suprema lex in populi salute consistit, & extat elegans illius sapientissimi Cordubensis, religione tamen infelicis Senecae de beneficiis, lib. 7. c. 6. Caesar; inquit, omnia habet; fiscus ejus, privata tantum, ac sua: & universa in Imperio ejus sunt, in patrimonio propria.

Et hinc provenit, posse quemlibet vicinum compelli tempore necessitatis frumentum, quod sibi superest, civitati vendere iusto pretio; l. 1. §. cura carnis, ff. de officio Praefecti urbi, l. annonam de variis, & extraordinariis criminibus, l. pro locis, C. de annon. & tribut. lib. 11. docet Covar. libr. 3. var. cap. 14. Avend. de exec. mand. cap. 19. n. 30. Avilesinc. praetorum, cap. 17. verb. à rationabiles precios. Et an hoc casu Clerici possint per seculares Potestates adstringi ad venditionem frumenti? disputat Mexia in pragmatica taxa panis, concl. 1. & conducunt, quae tradunt Abb. conf. 3. libr. 1. Jaf. in l. placet, 1. lectura, num. 14. & 17. C. de sacros. Eccl. Capel. Thol. decis. 446. & ibi Stephanus Aufrelius, Albericus in l. 1. c. de Episc. aud. Platea in l. si. C. de exact. tribu. lib. 10. Gregor. Lop. in l. 54. tit. 6. part. 1. glof. 1. Aviles in cap. 17. praetorum glo. à rationabiles, num. 34. Matienço in l. 1. tit. 25. lib. 5. novae Recop. glo. 1. & 9. Azeved. in l. 1. tit. 3. glo. parabiens, num. 2. & lib. 1. Gutier. lib. 1. practica. q. 13. Bobadilla libr. 3. Politicorum, c. 3. num. 13. & ita in praxi obtinui in hac Regali Cancellaria circa sequestrem magnae quantitatis tritici, factum Doctori Anguiano Canonico sanctae Ecclesiae civitatis Soriae, seu antiquae Nomanitiae, per ejus Praetorem, anno 1630. quod cum ad Cnriam nostram in gradu appellationis esset delatum, utraque

sententia fuit confirmatum: justum tamen pretium Decano fuit persolutum.

Ex eadem ratione pro constructione Ecclesiae, Monasterij, Collegij, vel loci pij, vel ejus amplificatione, posse, quem (publica utilitate ita suadente) cogi ad vendendam suam domum, iusto pretio, agrum suum, vel quamlibet aliam rem, nemo ambigit; ut ex Baldo, & Angelo in l. 2. ff. soluto matrimonio, ultra Covarr. ubi supra, defendunt Ripa tractatu de peste, titulo de remed. praeservativis, num. 188. Thomas Grammaticus decisione 75. Afflictis decis. 265. numer. 107. Jacobus Cancerius variarum resolut. cap. 13. numer. 78. Pro quorum opinione aridere videtur text. in l. si quis sepulchrum 12. ff. de relig. & sumpt. fun. & in l. item si verberatum, §. 1. de rei vindicatione, & in l. si locus, §. cum via, ff. quemadmodum servitutes amittant. cum aliis pluribus, tum juribus, tum Doctoribus, plena manu congestis per Dominum Castillum lib. 3. practica. c. 6. n. 10.

Unde in terminis hujus quaestionis, quod consuetudine introduci possit, ut oppidum convicinum possit compelli ad recipienda pecora alterius villae, ut in suis terminis, & pasturagio, certo pretio & mercede depascantur, tradidit Abbas in cap. dilecti filij, numer. 7. de arbitris Mathaeus de Afflictis decisione Napolitana. 290. Montalvus in l. 7. tit. 11. libro 2. fori, glossa magna columna fin. tradunt Doctores in l. Praeses, C. de servitu. & aqua: ita limitantes regulam dict. nec emere, cum similibus; & oppime hoc idem docet decisio Guid. Papae 573. ubi ait, quod haec consuetudo, ut certo pretio aliquid praestetur, tanquam minus gravans, minori tempore perficitur; & quod talis consuetudo teneat, firmat Albericus in rubrica, quae sit longa consuetudo, numer. 73. pro quibus adduci solet textus in l. venditor, §. si constat, ff. communia praediorum, ubi consuetudine introfucit potest, ut ex alieno agro lapidicinas haurire, & colligere liceat, certo pretio dominio soluto; Balbus de praescriptionibus, prima parte principal. quaestione 10. numer. 3. & facit textus in dict. l. si pendentes, §. si quid cloacarum, de usufructu, ibi: Sed, & si quid muni-

capio debetur: nam solent possessores certam partem fructuum municipio viliori pretio adducere; observat Chassaneus in consuetudine Burg. rubric. 13. §. 5. numer. 1.

- 9 Supradicta tamen sententia, ita temperanda est, si pascua supersint dominis; non tamen cum eorum, vel gregum suorum detrimento & incommoditate; tunc enim quantumvis consuetudo fuerit introducta, non poterunt compelli oppida, aliena animalia, in eorum pascuis recipere, & in eis dominus est preferendus; ut argumento text. in cap. suggestum, de decimis, & in cap. quid per novale, de verborum significatione, firmat Abb. ubi supra, & dicit summè notandum; & facit ratio text. in l. in lege, & in l. fistulas, §. frumenta, ff. de contrahenda emptione: quia propter enorme damnum, receditur ab eo, quod diu obtentum est; dict. l. Praes, l. non modus, C. de servitutibus, & ita observant Afflictis, Montalvus, Guido Papæ, & Chassaneus in locis supra relatis, Ifernina in constitut. Napol. rubrica 37. libro 3. numer. 2. & ibi Afflictis, num. 8. Paulus Parisius conf. 27. lib. 1. num. 234. Covarruvias lib. 1. variar. cap. 17. num. 12. & melius Surdus decisione 236. num. 11. vers. Secundo principaliter, Bertrandus consil. 75. in fi. volumine 2. & conf. 41. numer. 6. versic. Facit ad prædicta; & conf. 232. volu. 4. in fine; & ita, pluribus adductis, confirmat Cancerius tom. 3. variar. cap. 4. de Servitutibus, numer. 52. & 53. Rodericus Suarez allegatione 15. Mexia super l. Toleti, part. 9. fundamento 2. num. 62. & idem jus erit in præscriptione pascendi legitime completa, vel servitute introducta, & iure pascendi quomodolibet inducto.
- 10 Verum absque consuetudine, tentari non immeritò poterit, an oppidum pascuis destitutum, possit compellere vicinum oppidum, vel castrum pasturatio superabundans, ut certo pretio greges admittat, vel herbam vendat: nam licet repugnet regula dict. l. invitam, & dict. l. nec emere; militat tamen ejus limitatio publicæ utilitatis, & populorum conservationis, quæ venditionem suadet, ex iuribus supra relatis.

11 Secundo, quia id quod alicui prodest, & alteri non nocet, quilibet com-

pellitur præstare, l. 2. §. 1. ff. de aqua pluvi. arcend. Gloss. & Doctores in l. 2. ff. solut. matrim. Bart. in l. si cui, ff. de servit. Decius consil. 244. numer. 7. Cravera conf. 226. num. 3. in fin. Socin. Jun. consil. 76. n. 13. libr. 2. Menoch. de retinenda possessione, remedio 5. num. 112. & consil. 51. num. 45. & conf. 62. num. 16. & in terminis dixit Joannes Faber in principio, Institut. de lege Fusia Canon. col. 1. Quod si ego habeo terram vacantem juxta domum meam, de qua nihil facio, prohibere non potero vicino meo, ne animalia in eam mittat ad pascendum; sequitur Chassaneus in consuetud. Burgund. rubrica 13. §. 2. vers. quare aliàs habet terram, Surdus decis. 236. n. 12. sed de hoc satis.

CAPUT XXVIII.

Demarcationes limitum pascui ad quem pertinent; qua forma fieri debeant; & de pœna terminos hos, seu confines amoveniis, vel confundentiis

SUMMARIUM.

- 1 Demarcatio terminorum pascui ad Dominum spectat.
- 2 Visitatio confinium pascui, prætorum, seu Iudicum cujuslibet civitatis, villa, seu oppidi, cura debet esse: & ibi de l. 6. libr. 3. novæ Recop.
- 3 Demarcatio limitum pascui debet fieri præcedente citatione oppidi, vel domini circumvicini, & eorum omnium, quorum interest.
- 4 Fines pascui, ut noti sint, debet signum quoddam (quando demarcatio fit) constitui, vel erigi; & qua forma sit constituendum.
- 5 Agitur de l. quinque pedum, C. finium regundorum.
- 6 Demarcationes limitum pascui, probant ejus dominium.
- 7 Rusticorum depositiones multum sunt attendendæ, & admodum proficiunt, ad comprobandum pascui dominium; & ibi de fama antiqua, & de præsumptione juris.
- 8 Limitum, & finium terminorum, omni tempore, maxima cura fuit habita.
- 9 Pœna diversa adversus finium, seu limitum motores, sunt stabilita, ubi de lege fin. ff. de termino moto: & quo casu procedant? & n. 11.

10 Expenditur

- 10 Expenditur dicta l. fin. §. alia, ff. de termino moto.
- 12 Pœna stabilita de jure Regni contra moyentes, seu turbantes, vel confundentes terminos. Et an appellatione remota exequi debeant? & virum comprehendant Clericos? remissimè.

Terminorum, sive agger demarcatio ad Dominum regulariter spectat, ut in l. in nomine Domini, §. sancimus, vers. in Sardinia, C. de officio Præfecti Prætorio Africa, ibi: Sicut ex clausuris, Burgis ostenditur, & ibi: Quæ prope clausuras, & fines, antea tenebatur, l. 3. ibi: que proprietatis controversia coheret, & ibi communiter notatur, C. finium regund. docent Joan. Faber. num. 32. Angel Aret. num. 111. & Jaf. in §. quedam, Inst. de actionibus. Hieron. de Monte in tractat. de finib. reg. cap. 41. n. 3. & 4. Mascard. de probat. concl. 403. vol. 1. Et ex eadem ratione fluit, quod visitatio terminorum villæ, seu civitatis, pertinet ad Prætores, ut in l. 6. tit. 6. lib. 3. novæ Rec. ibi: Ansi mismo visiten todos los dichos terminos de la tal ciudad, ò villa, ò tierra que fuere à su cargo.

Hæc autem terminorum pascui demarcatio fieri debet, præcedente citatione circumvicinorum, & omnium, qui aliquo respectu jus intendere valent, vel quovis modo præjudicari possunt, ut notatur communiter per Gloss. & DD. in c. quia indicante, de præscript. Præcipue Abb. ibi, num. 6. & 7. & in l. si quis super, per textum ibi, C. finium regund. & in l. si irruptione, §. officium, ff. eodem, Jason in dict. §. quedam, num. 77. Aviles in cap. 6. prætorum, glof. se informen, num. 4. & seq. Azeved. in l. 17. tit. 5. lib. 3. Recop. n. 1. Bobadilla lib. 5. Polit. c. 9. n. 11.

Sed ut limites isti, & confines noti sint, & apertè dominia discernant, & ostendant; signi, vel indicationis causa, solet magnus terræ ager intermedius extolli, arbor notari, aut lapis erigi, & terræ affigi, ut tradit Paris de Pureo in capite 1. num. 1. de finibus feudor. & num. 20. qui affirmat ita usu forenæ observari, atque de hac resolere confici instrumentum, quando per Judicem, vel Arbitrum affiguntur, Hieronym. de Monte ubi supra, capit. 17. numer. 3. & 4. & poni debent, ita ut in certam partem respiciant di-

rectò, non verò per obliquum; ut aliàs advertit Bart. in tractat. Tiberiadis, in 20. figura, incipit: Hæc figura differt. Et hæc animadversio interviert, ut dignoscatur, quando limes reperitur in confinibus diversi territorij, vel plurium agrorum, cui magis applicetur, & an plus terminet cum uno, vel cum alio; de quo vide Philippum Cornicum consilio 333. numer. 37. volum. 1. Hieronymum de Monte ubi supra, capit. 18. numer. 1.

Limes autem inter confinia, prædia, prata, seu pascua positus, quinque pedum spatium habere debet: & ita l. 12. tabul. expressè erat cautum, quod præscribi non potest, ut in l. quinque pedum §. C. fin. regund. & ita ostendit Cicero, lib. 1. de legibus, ut in hoc gradu, seu spatio geometrico, non solum prædiorum nota esset distinctio, sed ut domini prædiorum, vel pascui vicini, commodè ire, & commeari possent animalia: instrumentaque necessaria culturæ per litem perducere valerent; & lege illa cautum fuit, ut quoties, de his quinque pedibus controversia oriretur, agrimensoris judicium esset, & talis controversia dicebatur finalis; ultra quinque verò pedes, dicebatur proprietatis; & non Agrimensor, sed Prætor pro ea decernenda judicium impartiebatur, ut tradit eruditè Andreas Alciatus in lib. de quinque pedum præscriptione, Cujacius lib. 5. observat. capit. 21. Quomodo autem in tali judicio procedatur? tradit Hieronymus de Monte, capit. 30. cum sequentibus Joan. Bapt. Costa de juris scientia, inspect. 60. num. 6. Menoch. de præscript. cap. 43.

Et limites ita positi, omni tempore, post maxime si sint antiqui dominium territorij seu agrorum utique probabunt, ut l. 1. §. qui in rationibus, ff. ad l. Corn. de falsis, l. qui tabulas, in princ. ff. de furtis, Gloss. in cap. cum causam, ff. de probation. Bald. conf. 420. numer. 1. Barbaria consil. 6. Sapienter scribitur, numer. 13. lib. 2. Guido Papæ, quest. 193. numer. 1. Mascard. concl. 400. volu. 1. de probat. nisi contrarium apertè ostendatur, varietate successionum, vel eorum perverfione, fines fuisse immutatos, ut in d. l. si irruptione, & in l. in finalibus, ff. fin. reg. & in l. 2. C. eodem, tradit Hieronymus de Monte, capit. 21. & capit. 24.